

ב. עבר והזה על המזבח במקום אחר – כשר, ובלבד שיתן מעט מדם הנפש למטה מחוט הסקרא (עפ"י רמב"ם מעה"ק ז, ט. י"א שלפרש"י (סד). צריך שכל ההזאה תהא למטה. ויש חולקים. ע' לח"מ שם ובמפרשים כאן). ויש אומרים שלפי מה שנוקטים כשמואל דשלא במקומו כמקומו דמי, אף אם נתן למעלה מהחוט כשרה, אלא שהבשר אסור באכילה (עתוס' סו.). ויש חולקים (ע' שיטמ"ק שם אות כה; ובה תודה כו:). ויש שכתבו שקרן מערבית דרומית מעכבת (ע' חק נתן וטהרת הקדש).

דף סד

צו. א. היכן היו משליכים את מוראת העוף ונוצתה, דישון מזבח הפנימי והמנורה, ותרומת הדשן?
 ב. הכהן שמלק את עולת העוף במערב המזבח – לאיזה מרחק היה צריך לזרוק את המוראה בנוצתה?
 ג. מהם כיווני העליה והירידה של העובדים במזבח?

א. מוראת העוף (= הופק) והנוצה, דישון מזבח הפנימי והמנורה ותרומת הדשן, כל אלו היו מניחים ב'בית הדשן'; מקום במזרחו של הכבש, מרחק שלשה טפחים ממנו, כעשר אמות ממקום שמתחיל הכבש בדרום. הטעם למקום זה, משום שנאמר אצל המזבח קדמה, אל מקום הדשן – משמע סמוך למקום הירידה מהמזבח, מזרחה אליו. ואולם ריחקהו מתחילת הכבש עשר אמות, כדי שיהא ראוי להשליך אליו בזריקה מקרן דרומית מערבית (עפ"י פירוש הראב"ד ריש קנים). וי"מ שלכך לא סמכוהו יותר אל גוף המזבח, כי אין 'השלכה' פחות מעשרים אמה (עתוס' מעילה יא: ובמפרש לתמיד כה:).

וטעם הרחקתו שלשה טפחים מן הכבש – כדי שהכהן יראה את מקום הדשן בזריקתו את המוראה, כאשר עומד על הסובב. או קבלה היא למשה מסיני, או כדי שלא ישחיר הכבש (ע' ראב"ד קנים שם. ובפירושו לתמיד ובתפא"י. וע"ע קרבן אהרן לתו"כ ויקרא פ' נדבה ז ט).

ב. מרחק זריקת המוראה בנוצתה כאשר העולה נעשית במערב המזבח, היה יותר מל"א אמות [כולל מקום הזורק עצמו] – כמדת האלכסון של כ"ב על כ"ב (כ"ג על כ"א. ערש"י).
 [אמר רבי יוחנן: בא וראה כמה גדול כחם של כהנים, שאין לך קל בעופות יותר ממוראה ונוצה (ודבר קל אין נוה לזרוק למרחוק), פעמים שהכהן זורקם יותר משלשים אמה].
 א. הואיל ואמרה תורה והשליך [ולא 'הניח'] משמע שזורק ממקום שהוא שם (עראב"ד ריש מסכת קנים).

ב. השלכת המוראה לבית הדשן – כשרה בזרים או בכהן שאינו מלובש בבגדי כהונה. (וכן מתבאר מתירוץ אחד בתוס' ביומא נט: ד"ה והרי; מנ"ח קטו, כז:).

ג. העולה להקטיר על המזבח, או למתן דמים וכו' – עולה במזרח הכבש (- בימינו), ופונה לימין – מזרחה המזבח, ומקיף את המזבח ויורד במערב-דרום, שכל הפניות אינן אלא דרך ימין. ואולם העולים לניסוך, או לעשות עולת-העוף כשהיא רבתה במזרח, שעשיות אלו בדרום-מערב המזבח הן – עולים במערב ואינם מקיפים את המזבח, אלא חוזרים על עקבם, ממקום שבאו. וטעם הדבר שאינו עולה בימין ומקיף; נסכים – שמא יתעשנו. עולת העוף – שמא תמות בעשן (ולכך חוזרים לעקב – שזו דרך ימין להם, כשפניהם לכיוון המזבח).

לפרש"י, לא היה כבש במערב לעלות דרכו לסובב, הלכך כשעושה עולת העוף במערב היה נצרך לעלות לראש המזבח. והתוס' צדדו לומר שהיה שם כבש. כהן גדול העולה למזבח להקטיר ולנסך, הריהו עולה בימין בלא יין בידו, ומקטיר, וכשמגיע לדרום מערב לנסך מושיטים לו יין ומנסכו שם

צח. א. מהם ההבדלים בין דיני חטאת העוף לדיני עולת העוף?

ב. כיצד מולקין?

א. חטאת העוף:

- א. אינו מבדיל הראש מן הגוף במליקה [ואינו חותך אלא סימן אחד] (ולא יבדיל).
- ב. לא קבע בה הכתוב עליונו של מזבח כמקום למליקה. (וישנם ראשונים שסוברים שכשרה בכל מקום בעזרה, כנ"ל).
- ג. מזה מדמה ע"י התזה מהעוף עצמו (והזה מדם החטאת. ולא כתיב 'לקח' דמשמע בכלי, וגם לא כתיב 'באצבעו'. או משום יתור 'החטאת', משמע מגוף החטאת עצמה יזה. גם יל"פ שדרשו בגורעין ומוסיפין, כמו 'דם מהחטאת'. עתוס' כאן; קרבן אהרן ויקרא ה).
- כשהוא מזה, אוהו בגוף ובראש ומעלה ומוריד בכח והדם ניתן מעצמו (ערש"י ריש מנחות). ויש אומרים שאחיות הראש אינה מעכבת והעיקר להזות מדם הגוף (ע' ראב"ד ריש קנים ובפירושו לתו"כ ה). וי"א שבדוקא יאחזו הראש עמו כדי שלא יתנתק (עפ"י רז"ה קנים. וערש"י חולין כב. ולקושי הלכות כאן).
- ד. מתן דמה בתחתונו של מזבח (ימצה אל יסוד המזבח – קיר תחתון שהשיריים שלו מתמצים ליסוד). ה. שיירי הדם שבעוף מתמצים על היסוד ע"י מיצוי ודחיקה על הקיר. (ואין צורך למצות כל דם הנפש, ולכן אין ממצה את הראש. עפ"י תוס' סה. וע"ש קרן אורה וחזו"א יז; אבן האול מעה"ק ז).
- ו. אין למזבח אלא דמה, וכולה ניתנת לכהנים. המזרה ונוצתה של חטאת העוף, כתב הרמב"ם (מעילה ב,ו) שאסור ליהנות מהם אף לאחר מתן דמים (וע' כס"מ וקרית ספר על מקור דבריו. וע"ע רש"ש לעיל לה. ותמורה לד). ויש חולקים (ע' בפירוש הראב"ד לתו"כ ויקרא רפ"ט וקרבן אהרן שם; שטמ"ק לעיל לה. אות ט; חסדי דוד תוספתא מעילה א).
- ז. שלא לשמה – פסולה.

עולת העוף:

- א. מולק ומבדיל (ומלק והקטיר – מה הקטרה הראש לעצמו והגוף לעצמו) (הקטיר המזבח; והקטיר אתו), אף מליקה כן).
- רש"י מפרש (עפ"י הסוגיא בחולין): חותך שני סימנים. ואילו מכמה ראשונים נראה שמבדיל הראש מהגוף לגמרי.
- ב. קבע הכתוב עליונו של מזבח למקום המליקה (ומלק והקטיר. סה.).
- ג. אינו מזה את הדם בהתזה אלא ממצהו בלחיצה על קיר המזבח (כ"כ רש"י כאן. ובמנחות ב סע"ב כתב סוחט בין אצבעותיו, והדם מזנק למרחוק. וערש"ש כאן ושם. ונראה שכוונתו שאף זה בכלל מיצוי אבל ודאי אם מגיע בית השחיטה לקיר המזבח הוא מיצוי, וכמו שאמרו להלן פת. 'דמגע להו – הא הואה היא, מיצוי הוא').
- ד. מתן דמה בעליונו של מזבח (ומלק והקטיר ונמצה דמו. סה.).

ה. ממצה את כל דמו (ונמצה דמו – כולו), כלומר דם הנפש שבראש ושגוף, על המזבח. מיצה דם הגוף בלבד – כשרה. דם הראש בלבד – פסולה.

נחלקו הראשונים אם בעולת העוף שפיכת שיירים על היסוד (עתוס' לעיל נד.).
ו. עולה כליל למזבח [מלבד מוראתה עם נוצתה, שמשליך לבית הדשן].
ז. שלא לשמה – כשרה, אלא שלא עלתה לשם חובה.

ב. אחיזת העוף; גוף העוף בתוך כף ידו, גפיו נתונים בין אמה לאצבע, שתי רגליו – בין זרת לקמיצה. מכניס את צואר העוף בין אצבעו לאגודלו, מותח את הגרון מעל האגודל, הצד התחתון כלפי האגודל והעורף מלמעלה, ומולק ממול ערפו (פרש"י: ה'עורף' הוא גובה הראש. 'מול העורף' – למטה לצד האגפים, מקום הרואה את העורף).

במתניתא תנא: העוף נתון על גב ידו, פני העוף כלפי היד, כך שערפו כלפי חוץ. צוארו מתוח על רוחבם הפנימי של שתי אצבעותיו – אצבע ואמה, ומולק.
נחלקו המפרשים האם המליקה נעשית באותה היד שהוא תופש בה את העוף, או ביד האחרת.

דף סה

צט. אלו הלכות דרשו מן הכתוב גבי עולת העוף: והקריבו הכהן אל המזבח ומלק את ראשו והקטיר המזבחה, ונמצה דמו על קיר המזבח... ושסע אותו בכנפיו לא יבדיל והקטיר אתו הכהן המזבחה...?

והקריבו – אפילו פרידה אחת. המתנדב עוף אינו חייב להביא שתי פרידות (שכן היה עולה על הדעת, מדכתיב והקריב מן התרים או מן בני היונה).

הכהן – לקבוע לו כהן (שלא נשוה לשחיטת זבחים הכשרה בזר).

הכהן... ומלק – שתהא מליקה בעצמו של כהן, ולא בכלי כבשחיטה. (ורבי עקיבא פרש: ללמד שזר פסול – אין צריך, שהרי זר אינו קרב למזבח. אלא ודאי בא ללמד שצריך עצמו של כהן. ערש"י).

ומלק והקטיר – מה הקטרה בראש המזבח, אף מליקה שם. וכן דרשו: מה הקטרה, הראש לעצמו והגוף לעצמו [שנאמר ומלק את ראשו והקטיר המזבחה; ושסע אתו... והקטיר אתו הכהן המזבחה], אף מליקה – מבדיל הראש מן הגוף.

ועוד דרשו ומלק לגזרה שוה מחטאת העוף, שהמליקה נעשית מול העורף (ובעצמו של כהן). ונמצה דמו – כולו (דלא כתיב מדמו. רש"י).

על קיר המזבח – ולא על קיר הכבש, ולא על קיר ההיכל.

ומלק והקטיר... ונמצה – כתב מיצוי לאחר ההקטרה, שלא כסדר המעשים (שאם תאמר במיצוי הגוף לאחר הקטרת הראש, הרי אין מתקיים 'דמו' כולו. רש"י) – ללמד, מה הקטרה בראש המזבח, אף מיצוי בסמוך לו – בקיר העליון.

ק. א. עולת העוף, כיצד והיכן ניתן דמה על המזבח?

ב. והסיר את מראתו בנצתה. כיצד?

ג. שיסוע עולת העוף, כיצד?

ד. סדר המעשים בעשיית עולת העוף, כיצד? אלו מהם מעכבים ואלו אינם מעכבים.